

TANULMÁNYKÖTET

IV. Fiatalok Európában Konferencia
Pécs, 2017. november 24-25.
Sopianae Kulturális Egyesület
Tanulmánykötet

TANULMÁNYKÖTET

IV. Fiatalok Európában Konferencia
Pécs, 2017. november 24-25.
E-mail: feu@sopianae.com
Honlap: fiatalokeuropaban.hu
Website: fiatalokeuropaban.eu

Kiadó: Sopianae Kulturális Egyesület

Szerkesztette: Haffner Tamás

ISBN: 978-615-80444-9-3

PADA

PALLAS ATHÉNÉ
DOMUS ANIMAE
ALAPÍTVÁNY

A kiadvány a Pallas Athéné Domus Animae Alapítvány támogatásával valósult meg.

TARTALOMJEGYZÉK

Angyal Árpád Béla: Az atipikus tanulási módszerek helyzete és fejlesztésének lehetőségei a Magyar Honvédségnél IV. /az NKE Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar (NKE HHK), az MH Altiszti Akadémia (MH AA) és az MH Békétámogató Kiképző Központ (mh bkk) oktatóit, oktatástámogatóit érintő kérdőíves vizsgálat egyes aspektusai/.....	3
Bakonyi Mária: A gyermekkorú sértett kihallgatása a büntetőeljárásban.....	21
Bárány V. Fanny: Az oktatáshoz való jog határok nélkül.....	31
Barna Viktor: Az „Európai Parlament Nagykövet Iskolája” program jelenség-alapú megvalósításának lehetőségei a középiskolai kollégiumokban.....	44
Bischof Péter: Német Európa? Németország Európa politikája.....	55
Bukva Kármén–Kapás Mónika: Az Európai Unió hatása a szerb oktatáspolitikára, különös tekintettel a vajdasági magyar kisebbségek oktatási ügyére	64
Cakó Balázs: Az új energetikai irányelvek hatása a komfort paraméterekre	75
Francia Dóra–Nagy Gyula: A közterek közösségi diverzitásának és térhasználatának komplex mérési lehetőségei szegedi példák alapján	89
Gyöngyösi Kata Klára: Az európai integráció közigazgatási berendezkedésének egyik alternatívája és a belga modell	101
Haffner Tamás: Az Európai Unió energiapolitikája II. – A megújuló energiaforrások alkalmazásán nyugvó uniós szakpolitika.....	118
Haffner-Kiss Alexandra: Zenei hatások kutatása a magzati időszakról.....	132
Halász Csenge: A közszereplők személyiségi jogai a hazai esetjog és az Emberi Jogok Európai Bíróságának a joggyakorlata tükrében.....	144
Hohmann Balázs: Az átláthatóság fogalmának értelmezése jogi szempontból.....	155
Ipolyi Dóra–Harjáné Dr. Brantmüller Éva: Fiatalok parkapcsolatok minősége.....	164
Lenkovics László: Zöldtető mérőkör mérési rendszere a PTE Műszaki és Informatikai Karon.....	175
Menyhárt Zsolt: A határon átnyúló területi együttműködés hazai és nemzetközi aspektusai	185
Mogyorósi Renátó Manuel: Oroszország helyzete a nap alatt – Az Ukrajnáért vívott geopolitikai sakkjátszma három szintjének elemzése	194
Nagy Erzsébet Györgyi: A bizalmi vagyonkezelés Magyarországon	206
Orosz Flóra: Társadalmi felelősségvállalás a mezőgazdaság keretei között különös tekintettel a nyugat-európai megoldásokra.....	219
Polgár Zoltán: The aspects of decisions related to a condominium’s economic activity, with particular regard to community decision making and available decision support tools.....	231
Jargaltuya Ragchaa: The relationship between teaching and learning strategies of english receptive skills – A mongolian study.....	242
Ruszkai Szilvia Éva: Az aktivitás szerepe a politikában – Az arendti cselekvéstől a giddensi generatív politikáig.....	257
Pramudya, Sakti Hendra: An introduction of family business characteristic in Indonesia.....	275
Neto, Luis Salvador: Challenges of asylum law in the European Union.....	291
Sári Nándor: Az állam szerepének változása a globalizált folyamatok keresztmetszetében	304
Sadykova, Saule: Sustainable entrepreneurship as an index for innovation performance	321
Sütő Krisztina Erika: Az állásbiztonság és az atipikus foglalkoztatás a magyar és az európai szabályozásban	338
Szalai Ádám–Nagy Gyula: Városi térhasználat vizsgálata, térpályák modellezése kiválasztott szegedi mintaterületen.....	352
Uessler, Karl Dieter: Kulturdiplomatie und germanistik: antal mádl und ein dokument im archiv des MFAA DER früheren DDR	366
Haffner–Kiss Alexandra: Beszámoló a IV. Fiatalok Európában Konferenciáról.....	401

Francia Dóra⁹ - Nagy Gyula¹⁰

A KÖZTEREK KÖZÖSSÉGI DIVERZITÁSÁNAK ÉS TÉRHASZNÁLATÁNAK KOMPLEX MÉRÉSI LEHETŐSÉGEI SZEGEDI PÉLDÁK ALAPJÁN

POSSIBILITIES OF MEASURING PUBLIC SPACE USE AND COMMUNITY DIVERSITY IN SZEGED

ABSTRACT

In the recent decades, according to the priorities of the European Union urban policies, several public spaces had been renovated. These processes were controversial, thus resulted several different public spaces with wide ranges of features which are hard to examine or compare. The paper's aim is to introduce a public space usage measuring method in Hungary, to provide comparison possibility to the urban rehabilitation process monitoring. The question of the paper was to study the public space usage in Szeged through two examples (Aradi square and Kálvária square), along five dimensions, namely, physical configuration, activities-animation, control, civility, ownership. To evaluate and measure the "value" of these public spaces questionnaire was conducted with 150 -150 public space users in three different dates, and weekly field survey was made. As a result, we can prove that both of the examined public spaces are easy-to-achieve, but there are huge differences in their measured values. The Aradi square has a better position within the city, it is vivid and well maintained, but with lack of animation and facultative activity and lower value of civility. The Kálvária square is suffering from vandalism therefore its physical configuration is not rational and due to safety issues it is mainly used for basic activities, walking, but not tempting for longer activities and multifunctional purposes.

1. Bevezető

Napjaink városi térszíneinek kihasználtságában fontos szerepet játszanak átalakuló köztereink. Az elmúlt években a köztérfejlesztések a települések kiemelt fókuszába kerültek, hiszen az Európai Unió pályázatok erre lehetőséget biztosítottak. Mindemellett sokszor ezek a fejlesztések csak a fizikai környezet megújítását célozták, és mivel azt többféle gazdasági és társadalmi funkcióval nem látták el, így a külföldi szakirodalom alapján ezek a köztérfejlesztések kevésbé sikeresek. Ez azonban nem minden esetben igaz, hiszen vannak olyan közterek, melyek a fizikai megújulást követően a lakosság használata által nyerték el végső, új funkciójukat, amit nem volt szükséges megtervezni előre. Kutatásunk elsősorban külföldi és hazai szakirodalomra támaszkodik. A szakirodalmi áttekintés alapján megállapítható, hogy a közterek folyamatos átalakuláson mennek keresztül, melyeknek dinamikája az elmúlt évtizedekben felgyorsult. Számos különböző funkciójú, megjelenésű tér jön és jött létre. Kérdésként merül fel, hogy a sokféle köztér hogyan hasonlítható össze, és milyen dimenziók mentén vizsgálható, értékelhető? A tanulmány ennek a kérdésnek a megválaszolására elemzi Szeged két kiválasztott közterét, a Kálvária teret és az Aradi vértanúk terét.

⁹ Francia Dóra Földrajz BSc hallgató, Szegedi Tudományegyetem - Természettudományi és Informatikai Kar

¹⁰ Nagy Gyula tanársegéd, Szegedi Tudományegyetem - TTIK, Gazdaság- és Társadalomföldrajz Tanszék

A kutatás egyik célja megvizsgálni, hogy melyek azok a szempontok, amelyek egy köztér sikerességét, illetve sikertelenségét befolyásolják vagy okozzák. Komplex szempontrendszer alapján próbálunk választ találni arra, hogy egy közösségi tér mely adottságai jelentenek a használat szempontjából előnyt, és melyek válnak hiányosságukká. Ezzel nyitva lehetőséget a további, előremutató fejlesztéseknek. A másik célunk annak bemutatása, hogy miként lehet a kiválasztott köztereket értékelni úgy, hogy összehasonlíthatóak legyenek. Emellett további célunk feltárni, hogy a kiválasztott köztereket kik használják, és milyen véleményt alkotnak az adott térről. A terepen végzett munka elengedhetetlen a hitelességhez, érvényességhez.

Szegeden két közterületet választottunk ki mintaterületként, az Aradi vértanúk terét és a Kálvária teret, ahol felmérést, megfigyelést végeztünk, melynek adatait helyben rögzítettük. A szubjektív vélemény megismerése céljából kérdőíves felmérésre került sor, „egyszerűen elérhető alanyok” felvételi módszer alapján. A két mintaterületen 150 – 150 embert kérdeztünk meg. A kérdőív a köztéri felmérésekhez alkalmazkodóan rövid volt, melynek kérdései a tényleges térhasználat időtartamára és módjára irányultak. A megkérdezettek véleményének megismerése céljából nyitott kérdést is feltettünk, mely a három leggyakrabban végzett tevékenység kifejtésére vonatkozott. Az adatokat egyszerű statisztikai módszerek segítségével feldolgoztuk, és az eredményeket komplex módon a kutatás témájához legjobban illeszkedő „Star Model” ábrázolási módszerrel vizualizáltuk.

2. A közterek általános jellemzői

A köztér fogalmát a hazai és a külföldi szakirodalom is sokféleképpen értelmezi, ezért több különböző szempontrendszer alapján létrehozott definíciók léteznek meghatározására. Tanulmányunkban nem foglalkozunk a köztér fogalmának feltárásával, ehelyett inkább jellemzőire, funkcióira koncentráltunk. Először rövid történeti áttekintést teszünk, majd a közterek napjainkban betöltött szerepeit mutatjuk be.

2.1. Történeti áttekintés

A köztér megjelenése, kialakítása már az ókori kultúrákban is megjelenik. Az ókori Görögországban az agora, még az ókori Rómában a Forum Romanum a városok főtere, fontos kereskedelmi és társadalmi funkcióval rendelkezett. Ahogy Jan Gehl a híres dán építész és várostervező, a köztértervezés nagy mestere is vélekedik a kérdésről: „a városi tér évezredek óta keresztül találkozóhelyként funkcionált az emberek számára és még mindig az egyik legfontosabb és legmegbecsültebb városi funkció.”¹ A középkorban szintén a városok magját képezték a közterek, például itt zajlottak a kulturális események. A reneszánsz időszakában a közterek kialakításánál az antik kultúrából merítettek ötleteket, ezt tekinthetjük az agora továbbélésének.² A XVIII. században indultak meg Nyugat-Európában a nagyobb átalakítások a városokban. Az egyik legnagyobb volumenűnek mondható Párizs belvárosának átépítése. Az egykori városmagot teljesen lebontották, volt, ahol teljes negyedeket alakítottak át, olyan céllal, hogy kiemeljék egy-egy emlékmű jelentőségét (ide sorolható a Notre Dame előtti tér). Azonban ezekkel a lépésekkel sok esetben negatív hatásokat értek el, mivel a tereket gyakran elidegenítették, rideggé váltak.³ A XIX. században a társadalmi élet már nem a széles, nagy kiterjedésű terekre koncentrált, hanem inkább a szűkebb utcákban való korzózás volt a jellemző.⁴ A XX. század korzói vagy a politikai rendszer terei fontos helyszínei voltak a városi

közélet számára. Ugyanakkor e század végére a városi terek használatában és a város felépítésében változások következtek be. A terek elvesztették történeti funkciójukat (mivel a piactér, templomtér-, vásártér már rég nem álltak a városi élet középpontjában). A közterek használata átalakult, új igények jelentek meg. Így például, felerősödik sportolásra, rekreációra való igény, e mellett a turizmus pedig a városok számára meghatározó tényezővé válik.⁵ Napjainkban a köztér igen sokszínű, funkcióját és megjelenését tekintve is számos különböző fajtáját különíthetjük el, mely az egyes kultúrkörökben, országrészekben más- és más tartalommal telik meg. Az elmúlt évek városfejlesztési politikái az Európai Unióban kiemelt szerepet tulajdonított a köztereknek, egyre fontosabb szerepet tölt be a reprezentáció, a megjelenés. A közterek azonban ennek ellenére számos folyamat mentén átalakulóban vannak⁶, egyre inkább kommodifikálódnak, kommercializálódnak.⁷

2.2. A közterek általános jellemzői, funkciói

A települések közterei sok esetben közlekedési, áramlási csomópontként funkcionálnak, ahol emberek, információk, eszmék találkoznak.⁸ A mindennapi életünket tükrözik, és sokszor csak arra használjuk őket, hogy egyik pontból a másikba rövidebb úton jussunk el. Fontos megemlítenünk, hogy a köztér-funkción a közterek rendeltetését, használati lehetőségeit értjük.⁹ A kultúrával és a turizmussal rendelkező funkció is igen gyakori. Sok esetben a települések terein a helyi társadalom kultúrájával ismerkedhetünk meg, így például betekintést nyerhetünk az ott élők mindennapjaiba. A tereken lebonyolított rendezvények turisztikai vonzerővel bírnak, de vannak olyan közterek, amelyek már önmagukban elegendőek, mivel egyediségükkel látogatókat csábítanak oda.¹⁰ A közterek további funkciói a találkozás, pihenés, relaxáció, sportolás, olvasás, beszélgetés, közösségi érintkezés, kapcsolatok létrehozása és fenntartása, valamint a játszás is ide sorolandó.¹¹ Azok a közterek tudnak jobban érvényesülni, és sikeresebbé válni, amelyeken minél több, említett funkció adta lehetőség megtalálható.

3. A Star Model felépítésének bemutatása

Georgiana Varna várostervező alkotta meg a Star Model („Csillag Modell”) ábrázolási módszert, ez egy egyedien kialakított csillag diagram, amelynek öt fő ága van.¹² Létrehozásakor figyelembe vette, hogy más kutatók milyen irányból közelítették meg a köztér jellemzőit, mi alapján definiálták. Ezek összesítéseként alakította ki saját öt fő szempontját, amelyek alapján vizsgálta a köztereket: a fizikai minőség, a köztér szórakoztató képessége, a civilizált környezet, a köztér tulajdonviszonyai és a terület kontrolláltsága. Ezek modellje értelmében kölcsönhatásban állnak, és befolyásolják egymást.

3.1. A köztér fizikai minősége

Az első szempont a köztér fizikai minősége, amely a nyilvános hely fizikai jellemzőire utal az épített környezet részeként, két szintből (makro- és mikrotervezés) áll. A makrotervezés egy tágabb értelemben vett értelmezés, ebben az esetben nem magát a közterületet vizsgáljuk, hanem a városban kialakított szerepét.¹³ Fontos befolyásoló tényező, hogy hol helyezkedik el a közterületünk a városon belül, mennyire megközelíthető, és vannak-e fizikai akadályok, mint például a kerítések, bokrok. A központi jelleg sok előnyt kínál egy adott területnek, mivel sokkal többen fordulnak meg, így dinamikusabb, és vonzóbb az emberek számára. A

makrotervezés másik alappillére, hogy a tér autóval, tömegközlekedéssel, kerékpárral, és gyalogosként egyaránt jól megközelíthető legyen. Abban az esetben, ha egy köztér olyan helyen helyezkedik el, amely nehezen megközelíthető, ez a központi jelleg hiányára is utalhat. A fizikai akadályok, mint például a kerítések, kapuk, óriási bokrok nagyban befolyásolják egy köztér észlelhetőségét, ami egyes esetekben pedig társadalmi csoportok kirekesztését eredményezi. A „Hogyan varázsoljunk ujja egy közteret? Kézikönyv jól működő közösségi terek létrehozásához” című szakkönyvben a következőket olvashatjuk a megközelíthetőségről és kapcsolatáról: „A sikeres köztér könnyen elérhető és látható. Területe jól körbejárható, így különféle részeit egyszerű megközelíteni és használni. A megközelíthetőséget fizikai jellemzők (például egy boltokkal szegélyezett utca érdekesebb és általában biztonságosabb a sétára, mint az olyan, ahol csupasz falak vagy egy üres telek mellett kell elhaladni) éppúgy befolyásolják, mint az észlelhetőség (például, ha a köztér már messziről látható).”¹⁴

A mikrotervezés kisebb léptékű, és magára a közterületre koncentrálódik, annak belső viszonyaival foglalkozik. A mikro lépték segítségével a hálózati és városi szöveti kapcsolódás helyett a belső csomópontok, azok elhelyezkedését, annak elemeit, összetevőit vizsgáljuk.

A köztér legfontosabb elemei közé tartoznak a megfelelően kialakított ülőhelyek. Ez utóbbiak általános követelményei, hogy jól pozícionáltak, kényelmesek legyenek idősek, gyerekek számára egyaránt, megfelelő háttámasszal rendelkezzenek, és maradásra csábítsák az áthaladókat. Megkülönböztetünk elsődleges és másodlagos ülőhelyeket. Elsődleges ülőhelyeknek számítanak általában a városi padok, székek és kávézók ülőhelyei. Ezek kényelmesebbek, támlás és karfás bútorok. A jól elhelyezett üléseken kívül azonban szükség van másodlagos ülőhelyekre is, olyan helyekre, ahol az emberek spontán módon tudnak leülni, megpihenni. Ide sorolhatóak: például a szökőkutak, oszlopok, nagyobb kövek. Egy jól megtervezett, kialakított köztéren mind a kettő előfordul.¹⁵ Az ülőhelyek mellett fontos, hogy látnivalókkal is rendelkezzen a tér. Ha a hely különleges attrakciókkal, (például érdekes építészeti és művészeti alkotások, vízfelület, természeti környezet) rendelkezik, akkor természetes igény, hogy mindezt látni lehessen.

A mikrotervezéshez tartozik még, hogy megvizsgáljuk, milyen állapotban vannak az utak, tehát könnyen bejárható-e terület. Egyes fizikai akadályok jelenléte (bukkanók) megnehezíthetik az idősek, mozgáskorlátozottak, és gyerekek számára a közlekedést. A mai társadalomban az emberek szinte egész nap ülnek, munkahelyükre vonaton vagy autóban ülve jutnak el, majd az irodában töltik a napjuk nagy részét. Ha városainkban speciális tereket, létesítményeket hozunk létre, elősegítjük, hogy az emberek minél többet mozoghassanak a szabadban. Emiatt a játszóterek, séta- görkorcsolyautak, leküzdendő akadályokkal teli tematikus játszóterek kialakítása rendkívül fontos, és minél több lehetőséget nyújt egy köztér az aktív kikapcsolódáshoz, annál sikeresebb.¹⁶

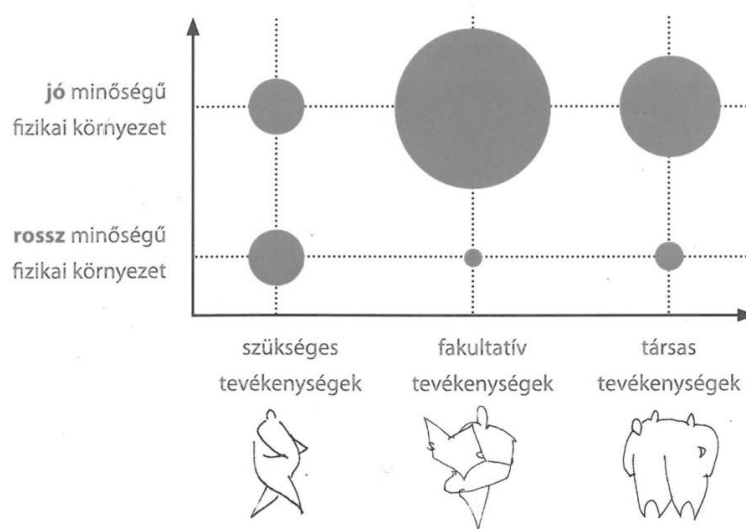
3.2. A köztér szórakoztató képessége

Az ember szociális lény, szüksége van más emberek társaságára, és egy jól kialakított köztér kielégítheti ezeket az igényeket.¹⁷ Jan Gehl szerint a várostervezőknek nem csupán az a feladatuk, hogy megteremtsék a gyaloglás és kerékpározás megfelelő feltételeit. A munkájuk kiterjed arra is, hogy olyan élő tereket hozzanak létre, amelyeket az emberek különböző csoportjai használnak, közvetlen kapcsolatba kerülnek a környező közösséggel.¹⁸ A köztér szórakoztató képességének jellegzetessége az élénk közélet, amely széleskörű aktivitásokban (például futás, játék, sétálás, kerékpározás) mutatkozik meg. Ha az emberek jól érzik magukat,

máskor is visszamennek, valamint ösztönöznék másokat, hogy csatlakozzanak hozzájuk, ennek köszönhetően egy öngerjesztő folyamat alakul ki. A köztéren zajló élet szoros kapcsolatban áll a tér minőségével (1. ábra), „A grafikon a külső tér minősége és a kinti aktivitások közti összefüggést mutatja. A külső tér minőségének javulása főként a fakultatív tevékenységekre van kedvező hatással. A megnövekedett aktivitási szint pedig gyarapítja a társas tevékenységek számát.”¹⁹

1. ábra: A külső tér minősége és a kinti aktivitások közti összefüggés

Figure 1.: The connection between activities and the physical quality and configuration of spaces.

Forrás: Jan Gehl (2014): Élhető városok. TERC Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.
 Szakkönyvkiadó. 21.old.

3.3. A civilizált környezet

A civilizált környezet a köztér általános tisztaságát jellemzi, beleértve azokat az elemeket is, amelyek kulcsfontosságúak ahhoz, hogy egy köztér „hívogató”, barátságos, vonzó legyen (parkosított területek és az utcabútorok állapota, zöld területek, nyilvános illemhely megléte, világítás). Manapság a városok és különösen azok központjai általában fenyegető jellegűvé váltak: piszkos, nappal zsúfolt utcák, éjszaka pedig hajléktalanok jelenléte, rosszul karbantartott épületek, graffiti, szemétkupacok, rossz kivilágítottság. Ezek a tényezők mind befolyásolják az adott területen lévő közteret is. Ez egy rossz körforgás kezdetét képezi, hiszen negatív kép alakul ki az emberekben, a személyes biztonság alapérzése inog meg bennük, így inkább elkerülik az adott teret. Az élet és az emberek jelenléte tesz vonzóvá egy közteret, de ha azt mindenki elkerüli, ez a köztér sikertelenségét okozza. Ezért rendkívül fontos a negatív hatások időbeni kiküszöbölése, és a folyamatos monitoring.

3.4. A köztér tulajdonviszonyai

A civilizált környezet fenntartásához szükséges, hogy tisztázottak legyenek a hatás- és feladatkörök, illetékességi viszonyok, egyszerűbben, tisztában kell lennünk azzal a fontos kérdéssel, hogy „kié itt a tér”? A felügyelet és a fenntartás kérdése a 2011. évi CLXXXIX. Magyarország helyi önkormányzatairól szóló törvényben is előkerül, amely a fenntartási feladatokat az önkormányzatokra ruházza. A köztereknek ugyanakkor nem minden része önkormányzati tulajdon, illetve vannak részei, melyeket az önkormányzat bérbe ad. Ezek a fenntartás kérdéskörében, főleg egy sokat használt, gyorsan amortizálódó köztér esetében kulcsfontosságúak. A tulajdonviszonyok szempontjából azt vizsgálhatjuk, hogy ki az, aki a tulajdonjoggal rendelkezik, az adott terület felett. A tulajdonjog alapján a jogállás a teljesen nyilvánostól a teljesen privát kézben levőig változhat. Több tanulmány értekezik a privát és köztér viszonyáról, mely jelen tanulmány szempontjából csak kis mértékben releváns, így ennek bővebb kifejtésétől eltekintünk. A kutatásban köztér, nem tiszta köztér és privát tér fogalmakat használunk. A köztér az a közösség által teljesen szabadon használható tér, mely a közösség tulajdonában, köztulajdonban áll, használata nem korlátozott. A köztulajdonon az állami, fővárosi, önkormányzati kézben levő területeket értjük. Ide tartoznak akár a vidámparkok, állatkertek, strandok, azonban, hogy ezeket igénybe vegyük fizetnünk kell értük, így ezeket nevezzük nem tiszta köztereknek.²⁰ Georgina Varna azt tekinti az optimális állapotnak, ha egy területről teljes mértékben hiányzik a privát terület. Ez részben ellentmond a köztér fizikai minőségénél tárgyalt optimális helyzetnek, miszerint a boltokkal, kávézókkal szegélyezett téren, utcán szívesebben tölti el az idejét az ember. Ahhoz, hogy ezt az ellentmondást feloldjuk, meg kell vizsgálnunk, a köztér tulajdonviszonyait érintő esetleges szélsőségeket. Így megérthetjük, hogy a Star Model miért eszerint osztályozza ezt a szempontot. Ha feltételezzük, hogy egy köztér minden egyes területe magántulajdonban van, és a látogató valamelyik szolgáltatást használja (például étterem, kávézó, büfé), akkor számára a terület „zártabbá” válik. Hiszen a köztéren való tartózkodásáért valamely szolgáltatást meg kell vásárolnia. Amennyiben pedig teljes mértékben hiányoznak a területről a magántulajdonban lévő szolgáltatások, az nem egyértelműen jelenti a köztér funkció nélküliségét, mivel egyéb funkciói (például sportpálya, játszótér, találkozási pont) is lehetnek.

3.5. A terület kontrolláltsága

A civilizált környezetnél már szó esett róla, mi történik a köztérrel, ha a városi környezet romlásnak indul. A városi társadalom a bűnözés melegágya, egyfajta gócpontok alakulnak ki ott, ahol nagymértékű a társadalmi és gazdasági egyenlőtlenség. A biztonságérzet elvesztése után, a területet kamerákkal, úgynevezett szadista utcabútorokkal (például karfák a padokon, hogy ne lehessen elfeküdni, bukkánók gördeszkások ellen) jelzésekkel, rácsokkal próbálják kontrollálni. Ezeken a területeken a sűrűn megforduló rendőrség, polgárőrség még jobban a biztonságérzet hiányáról és félelemről árulkodik a városban. Minél kevesebb szigorító eszközökkel találkozunk, annál biztonságosabb a terület.

4. A Star Model alkalmazhatósága a köztér vizsgálatoknál

A modell hasznos a tervezési folyamatoknál, a nyilvános terek létrehozásánál támogatást nyújt. Előnye, hogy pontosan megmutatja, hogy mit kell fejleszteni, mire van szüksége a köztérnek.

Ellenőrzésképpen is alkalmazhatjuk, a kapott eredmények alapján pedig javíthatunk a helyzeten. A módszer megítélésünk alapján jó lehetőséget kínál a közterek összehasonlítására.

4.1. A felmérések számszerűsítése

Georgiana Varna tanulmányában egy, egytől ötig terjedő skálarendszert alakított ki.²¹ Az ötös felé haladva egyre sikeresebb a köztér, pozitívabb tulajdonságokkal rendelkezik a vizsgált szegmens tekintetében. Minden egyes szemponton belül felsorolt tulajdonságaira a köztér egy osztályzatot kap (skálarendszer alapján). A csillag egy-egy ágának, azaz adott szempont végső eredményét pedig az alá tartozó tulajdonságok osztályzatainak számtani átlaga fogja megadni.

A fizikai környezet esetében az egyik tulajdonságnál, a megközelíthetőségnél (járművel, gyalogosként, kerékpárral) ötös értéket fogja kapni a köztér, ha minden égtáj felől megközelíthető, négyest, ha három-, hármast, ha kettő-, kettést, ha egy égtáj felől, és egyest, ha egyáltalán nem megközelíthető. Abban az esetben, ha a téren nem található fizikai akadály, akkor ötös osztályzatot, ha viszont olyan akadály van jelen, amely nem átlátható és magasabb az átlag-emberi magasságnál, akkor a legalacsonyabb osztályzatra tesz szert. Az ülési lehetőségeket figyelembe véve, ha egyenlő távolságra helyezkednek el a padok egymástól, és kényelmesek, valamint másodlagos ülési alkalmatosság is jelen van, akkor a legnagyobb osztályzatot adjuk. Abban az esetben, ha egyáltalán nincs hova leülni, egyest kap. Fizikai környezetnél a következő tulajdonság esetében megvizsgáljuk, hogy milyen állapotban vannak az utak, könnyen bejárható-e a terület, és akadnak-e fizikai akadályok. Az ötös osztályzatot kapja, ha minden rendben van, és egyest, ha az utak kevesebb, mint 25%-a van jó állapotban. Fontos tulajdonsága még, hogy az adott köztéren milyen lehetőségek vannak az aktív kikapcsolódásra. Ha több mint 3 különböző „elem” található, amelyek lehetőséget nyújtanak erre, akkor a legnagyobb értéket kapja.

A civilizált környezet, és a terület kontrolláltsága ehhez hasonlóan számítható ki, az előző fejezetben tárgyalt tulajdonságait vesszük figyelembe. A civilizált környezetnél a parkosított területek és utcabútorok fenntartását, állapotát, a zöld területek gondozását, az illemhely jelenlétét, állapotát, és a kivilágítottságot osztályozzuk. A terület kontrolláltságánál a kamerák, jelzések jelenléte vagy azok hiánya adja meg a végső eredményünket. E csoportba tartozik továbbá a már említett, a szerző, Georgiana Varna által kirekesztő (mivel csak nehezebben és nem mindenkinek és minden célra használható) és nem humánus jellegűként értelmezett, és emiatt szadista utcabútoroknak hívott használati tárgyak jelenléte vagy hiánya is.

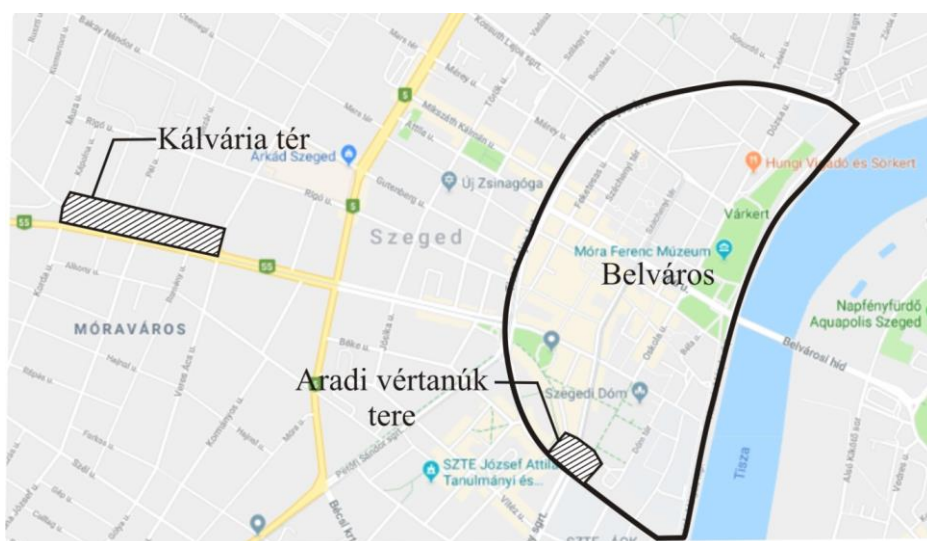
A csillagunk negyedik ágát a köztér tulajdonviszonyai adják meg. Az előző fejezetben szó esett róla, miért kapja a legnagyobb osztályzatot, ha teljesen nyilvános kézben van az adott közterünk. Abban az esetben pedig, ha teljesen magántulajdonban van, akkor egyes értékben részesül.

Az utolsó ágat a köztér szórakoztató képessége adja meg. Ebben az esetben a köztéren folytatott aktivitások (áthaladás, séta, ácsorgás, ülés, kerékpározás, kocogás, játék, evés, ivás, kutyasétáltatás, kisgyerekekkel/babával sétálgatás) száma adja meg a végső eredményt. A szórakoztató képesség a legnagyobb értéket kapja, ha minimum kilenc tevékenység folyik az adott köztéren a felmérés idejében, egyes osztályzatot pedig akkor, ha csak egy aktivitás figyelhető meg.

5. A felmérés eredményei

Amikor megfigyelünk egy teret, azt is megtudjuk, hogy valójában kik, mire és hogyan használják. A két kiválasztott mintaterületen fél éven keresztül (2017. szeptember-2018. január) sokszor megfigyelést, területbejárást végeztünk, annak érdekében, hogy minél átfogóbb képet kapjunk a területekről. A Star Model felépítéséhez először a fizikai minőséget vizsgáltuk meg. Az Aradi vértanúk tere Szeged szívében, a belvárosban helyezkedik el, még a Kálvária tér a szigorú értelemben vett belvároson kívül található (2. ábra). Azonban mind a két tér kedvező fekvésű, könnyen megközelíthető tömegközlekedéssel, személygépkocsival, kerékpárral és gyalogosként is. A területeken kisebb fizikai akadályokkal találkozunk, az Aradi vértanúk terénél korláttal, kerítéssel, míg a Kálvária téren bokrokkal, de mind két esetben ezek alacsonyok, és könnyen átláthatóak. A mikrotervezésnél először az ülési lehetőségeket mértük fel. A Kálvária téren a padok messze találhatók egymástól, nem jól pozícionáltak, nem kényelmesek és kevés a másodlagos ülési alkalmatosság, így ez a köztér csak kettes osztályzatban részesült. Ezzel ellentétben az Aradi vértanúk terén a padok fel vannak újítva, frissen festettek, egyenlő távolságra helyezkednek el egymástól és kényelmesek. Másodlagos ülési alkalmatosságok is jelen vannak, így a legmagasabb osztályzatot kapta. Az utak állapotát tekintve, illetve a tér könnyen bejárhatóságát nézve, az Aradi vértanúk tere jobban „szerepelt”, mint a Kálvária tér, ahol az utak kevesebb, mint fele van csak jó állapotban. Egyik tér esetében sem találkozhatunk olyan sok „elemmel”, amelyek lehetőséget nyújtanak az aktív kapcsolódásra. A Kálvária téren csak egy rossz állapotban levő játszótér található, ami felújításra szorul. Az Aradi vértanúk tere esetében a fizikai minőség végső eredménye a 4,4 (3. ábra), a Kálvária téren pedig a 3,5 (4. ábra). A terekről szinte teljesen hiányoznak az attrakciók, amelyek odavonzzák az embereket, és maradásra biztatják őket.

2. ábra: A mintaterületek elhelyezkedése
 Figure 2.: Locations of public spaces

Forrás: saját szerkesztés Google maps alapján

Az egyéni felmérések mellett a szubjektív vélemények megismerése céljából kérdőíves felmérést is végeztünk, amelyben az egyik kérdésnél az utcabútorok (padok, szemeteskukák,

kerékpártárolók) állapotát és mennyiségét kellett értékelni egytől ötig terjedő skálán. Ötös érték jelentette, hogy kiváló, négyes a nagyon jó, hármas az elfogadható, kettes a rossz, és egyes pedig a nagyon rossz. A kérdőíves felmérés egyfajta visszajelzésként is szolgált. Összehasonlításképpen az Aradi vértanúk terén a megkérdezettek a padok mennyiségére, legnagyobb százalékban a nagyon jó választ adták (47%-a), míg a Kálvária téren ugyan erre a kérdésre a kitöltők legnagyobb százalékban az elfogadhatót jelölték (közel 50%-a). A padok állapotára a kitöltők legnagyobb százalékban a kettes értéket adták meg a Kálvária téren (35%), amíg az Aradi vértanúk terénél pedig az elfogadhatót jelölték meg legtöbben (44%). A megkérdezettek véleménye szerint mind a két tér esetében a kerékpártárolók állapotán, és mennyiségén kellene változtatni.

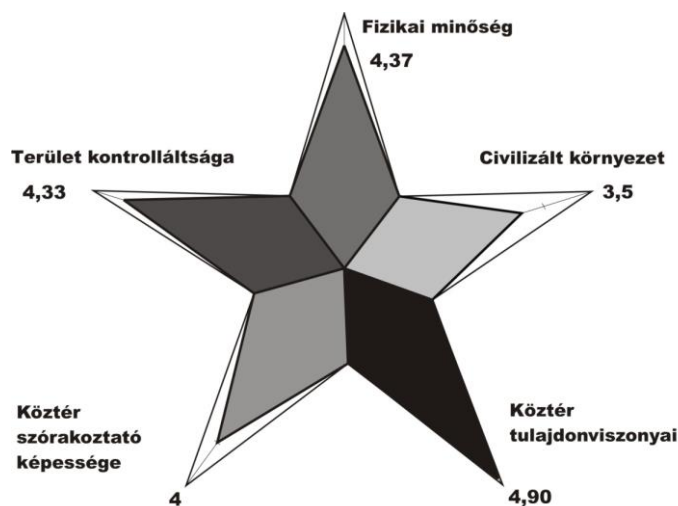
A következő szempont a civilizált környezet, mind a két tér esetében azért csökkent a végső eredmény, mert nem rendelkezik nyilvános illemhellyel. A Kálvária téren a végső érték 2,5, ennek okai, hogy a vandalizmus jelen van (graffiti), törött dolgok, rosszabb állapotban levő szemeteskukák, amik túl vannak telítve. Megviseltebb terület, de legnagyobb hátránya, hogy rossz a kivilágítottsága, ami egyes térhasználati konfliktusokhoz is vezet. Az emberekben már kialakult a Kálvária térről egy rossz benyomás, ami tükröződik abban is, hogy nem érzik magukat biztonságban a téren. Az Aradi vértanúk terénél néhány rész van csak, ami kevésbé kivilágított, a zöld területeket gondozzák, a terület tisztán van tartva.

A terület kontrolláltságánál mind a két tér kiemelkedő végső eredményt produkált (4,3). A Kálvária téren egyáltalán nincs kamera, nem található szadista utcabútor, és csak két tevékenységet tiltó jelzés van kihelyezve (például a kutyát bevinni tilos tábla). Az Aradi vértanúk terének kevesebb, mint fele áll megfigyelés alatt kamerákkal, és ahol vannak, nehezen észrevehetőek, valamint egy viselkedést tiltó jelzés található. Az előző fejezetben szó volt róla, hogy ezeknek a tárgyaknak a jelenléte a biztonságérzet hiányára utal, és negatív hatásuk van a külföldi szakirodalom alapján. A kérdőívezés során viszont azt tapasztaltuk, hogy az emberek itthon igényt tartanak a nagyobb kontrolláltságra, a sűrűbben járőröző polgárőrökre. Ez főleg a Kálvária térhez köthető, hiszen például a rossz kivilágítottság miatt is gyakori a hajléktalanok, vagy az utcai bandák jelenléte. A köztér tulajdonviszonyai esetében, azért magas mind a két területre a kiszámított érték, mivel nagyon kis részük van magántulajdonban. Mind két területen csak egy privát kézben levő büfé található.

A köztér szórakozató képességének felmérése különböző időjárási viszonyok mellett, és más napszakokban történt. Minden esetben a felmérés ideje tíz perc volt, ez idő alatt jegyeztük fel a téren folyó tevékenységeket, aktivitásokat. Ezek alapján osztályoztuk le az adott napszakot, a napi átlag pedig a három felmérésből (délelőtt, délután, este) kapott osztályzatok számtani átlaga. A végső eredményünket pedig a napi átlagokból számítottuk ki. A Kálvária tér Szeged város egyik legnagyobb köztere, sokkal nagyobb az Aradi vértanúk terénél mégis jóval kevesebb ember fordul meg itt, ezt legfőképpen az eddigiekben felsorolt problémák okozzák. A felmérésekből és a kérdőívekből is kiderült, hogy mind a két tér esetében probléma, hogy főleg csak áthaladásra használják, hiányoznak az attrakciók, amelyek odavonzzák az embereket, és maradásra biztatják őket. Az Aradi vértanúk terét még legfőképpen találkozási pontként használják. Ugyanakkor mind a két tér esetében szükséges egy átfogó attrakció-fejlesztés és felújítás. A céltudatos fejlesztések érdekében tudnunk kell, mely társadalmi korosztályt célozzuk meg. Ennek következtében kérdeztük meg a kérdőívet kitöltőket, hogy melyik évben születtek. Az Aradi vértanúk terén az átlagos születési év az 1995 volt, míg a Kálvária téren az 1987. Okai, az Aradi vértanúk tere közelében találhatóak az egyetemi

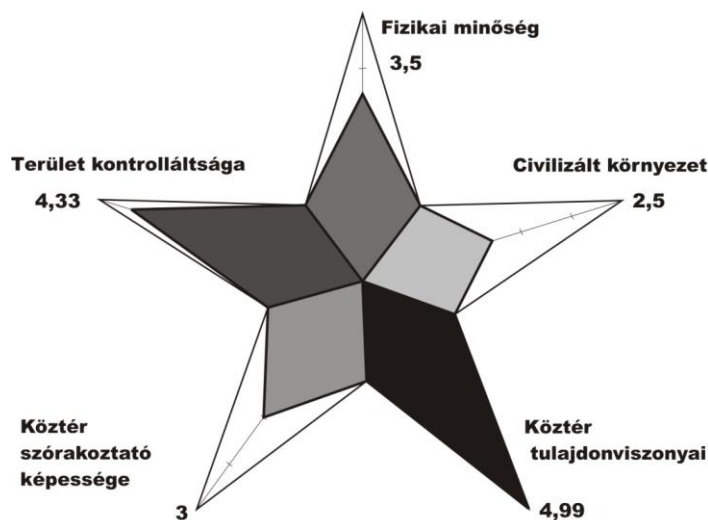
épületek, iskolák, kollégiumok, míg a Kálvária tér közelében pedig egy kórház, illetve egy szakgimnázium.

3. ábra: Az Aradi vértanúk terére kialakított Star Model
Figure 3.: The Star Diagram for the public place created at Aradi vértanúk tere

Forrás: a felmérések alapján saját szerkesztés

4. ábra: A Kálvária térre kialakított Star Model
Figure 4.: The Star Diagram for the public place created at Kálvária tér

Forrás: felmérések alapján saját szerkesztés

6. Összefoglalás

Tanulmányunkban a felmérések során kapott eredmények komplex módon a kutatás témájához legjobban illeszkedő „Star Model” ábrázolási módszerrel kerültek közzétételre. Az eddigi eredmények alapján megállapítható, hogy mind a két tér kedvező fekvésű, könnyen

megközelíthető járművel, gyalogosként és tömegközlekedéssel is. Ugyanakkor a felmérésünkből és a kérdőívből kapott válaszokból is kiderült, hogy csak áthaladásra használják a tereket. A Kálvária tér Szeged város egyik legnagyobb köztere, sokkal nagyobb az Aradi vértanúk terénél, ennek ellenére mégis jóval kevesebb ember fordul meg itt. Ennek okai lehetnek, hogy nem rendelkezik minőségi zöldfelületekkel, továbbá az utcabútorok leromlott minősége, és a rossz kivilágítotttság, mely tényezők egyes térhasználati konfliktusokhoz is vezethetnek. Az emberekben már kialakult a Kálvária térről egy rossz benyomás, ami tükröződik abban is, hogy nem érzik magukat biztonságban a téren. Az Aradi vértanúk tere ugyan jobban „teljesített” az utcabútorok minősége, a civilizált környezet tekintetében. Ugyanakkor itt is hiányoznak az attrakciók, amelyek odavonzzák az embereket, és maradásra biztatják őket. Mind a két tér esetében szükséges egy átfogó attrakció-fejlesztés, és felújítás.

JEGYZETEK

1. Jan Gehl (2014): Élhető városok. TERC Kereskedelmi és Szolgáltató Kft. Szakkönyvkiadó. Budapest. 156. old.
2. Andorkó Dóra-Horogh Petra (2013): Kreatív köztérhasználat lehetőségei és hatásai egy poszt szocialista városban. 15-16. old.
3. Együd Réka (2007): Közterek arculatváltása, arculatváltása, rehabilitációs lehetőségei Budapesten. Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem. Budapest. 6-7. old.
4. Együd Réka (2007): Közterek arculatváltása, arculatváltása, rehabilitációs lehetőségei Budapesten. Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem. Budapest. 15. old.
5. Varga Péter István (2011): KÖZ-TÉR-ALAKÍTÁS: A városi rendeltetés és a helyi használat a köztértervezés gyakorlatának tükrében. DLA értekezés. BME Építészmérnöki Kar, Urbanisztikai Tanszék. Budapest. 4. old.
6. Boros Lajos (2017): A közterek átalakulása és a turizmus In: Régi T, Rátz T, Michalkó G (szerk.) Turizmus és transzformáció. 297 p. Orosháza; Budapest: Kodolányi János Főiskola; MTA CSFK Földrajztudományi Intézet; Magyar Földrajzi Társaság, 2017. pp. 131-149.
7. Boros Lajos (2017): The commodification of public spaces in Hungary In: Organising Committee of the Congress (szerk.) 6th EUGEO Congress = 6ème Congrès EUGEO. 270 p.
8. Vadrédi Katalin (2012): Magyarországi köztérfejlesztések vizsgálata. In VIKÉK Közlemények IV.3. pp. 163-169.
9. Együd Réka (2007): Közterek arculatváltása, arculatváltása, rehabilitációs lehetőségei Budapesten. Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem. Budapest. 14. old.
10. Vadrédi Katalin (2012): Magyarországi köztérfejlesztések vizsgálata. In VIKÉK Közlemények IV.3. pp. 163-169.
11. Meggyesi Tamás (2009) : Városepítészeti alaktan. TERC Kereskedelmi és Szolgáltató Kft. Szakkönyvkiadó. Budapest. 308. old.
12. Georgiana Varna (2014): Measuring Public Space: The Star Model. Ashgate Publishing Limited. England.
13. Georgiana Varna (2014): Measuring Public Space: The Star Model. Ashgate Publishing Limited. England. 40-44. old.
14. Foltányi Zsuzsa (szerk.)(2008): Hogyan varázsoljunk újjá egy közteret? Kézikönyv jól működő közösségi terek létrehozásához. Ökotárs Alapítvány. Budapest. 16. old.
15. Jan Gehl (2014): Élhető városok. TERC Kereskedelmi és Szolgáltató Kft. Szakkönyvkiadó. Budapest. 140-143. old.
16. Jan Gehl (2014): Élhető városok. TERC Kereskedelmi és Szolgáltató Kft. Szakkönyvkiadó. Budapest. 159. old.

**IV. Fiatalok Európában Konferencia
Pécs, 2017. november 24-25.
Sopianae Kulturális Egyesület
Tanulmánykötet**

17. Georgiana Varna (2014): Measuring Public Space: The Star Model. Ashgate Publishing Limited. England. 45.old.
18. Jan Gehl (2014): Élhető városok. TERC Kereskedelmi és Szolgáltató Kft. Szakkönyvkiadó. Budapest. 63. old.
19. Jan Gehl (2014): Élhető városok. TERC Kereskedelmi és Szolgáltató Kft. Szakkönyvkiadó. Budapest. 21.old.
20. Együd Réka (2007): Közterek arculatváltása, arculatváltása, rehabilitációs lehetőségei Budapesten. Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem. Budapest. 17. old.
21. Georgiana Varna (2014): Measuring Public Space: The Star Model. Ashgate Publishing Limited. England. 83.old.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Boros Lajos (2017): A közterek átalakulása és a turizmus In: Régi T, Rátz T, Michalkó G (szerk.) Turizmus és transzformáció. 297 p. Orosháza; Budapest: Kodolányi János Főiskola; MTA CSFK Földrajztudományi Intézet; Magyar Földrajzi Társaság, 2017. pp. 131-149.
- Boros Lajos (2017): The commodification of public spaces in Hungary In: Organising Committee of the Congress (szerk.) 6th EUGEO Congress = 6ème Congrès EUGEO. 270 p
- Együd Réka (2007): Közterek arculatváltása, arculatváltása, rehabilitációs lehetőségei Budapesten. Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem. Budapest.
- Foltányi Zsuzsa (szerk.)(2008): Hogyan varázsoljunk ujja egy közteret? Kézikönyv jól működő közösségi terek létrehozásához. Ökotárs Alapítvány. Budapest.
- Georgiana Varna (2014): Measuring Public Space: The Star Model. Ashgate Publishing Limited. England.
- Jan Gehl (2014): Élhető városok. TERC Kereskedelmi és Szolgáltató Kft. Szakkönyvkiadó. Budapest.
- Varga Péter István (2011): KÖZ-TÉR-ALAKÍTÁS: A városi rendeltetés és a helyi használat a köztertervezés gyakorlatának tükrében. DLA értekezés. BME Építésztechnika Kar, Urbanisztikai Tanszék. Budapest.
- Vedrédi Katalin (2012): Magyarországi köztérfejlesztések vizsgálata. In VIKEK Közlemények IV.3. pp. 163-169.

Lektorálta: Dr. Hegedűs Gábor adjunktus, Szegedi Tudományegyetem, Természettudományi és Informatikai Kar, Gazdaság- és Társadalomföldrajz Tanszék

AZ EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA UNKP-17-1 KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT